

SUV IFLOSLANISHINING TIRIK ORGANIZMLARGA TA'SIRI

Toshturdiyev Nurbek Nurali o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti

Gidrometeorologiya fakulteti 1-kurs talabasi

Telifon: +998 (88) 910 42 46

E-mail: nurbektoshturdiyev86@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada suvning ifloslanishining uning tiriklik qismiga, ya'ni insoniyat va hayvonot olamga ta'siri haqida ma'lumotlar keltirilgan. Ushbu global muammo oqibatida qancha tiriklik zarar ko'rayotgani haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: okean, daryo, ko'l, og'ir metallar, inson salomatligi, neft, kimyoviy zarralar.

Abstract: This scientific article provides information about the impact of water pollution on its living part, that is, on humanity and the animal world. Information about how many lives are affected by this global problem has been given.

Key words: ocean, river, lake, heavy metals, human health, oil, chemical particles.

Аннотация: В данной научной статье приведены сведения о влиянии загрязнения воды на ее живую часть, то есть на человечество и животный мир. Дана информация о том, сколько жизней затронута этой глобальной проблемой.

Ключевые слова: океан, река, озеро, тяжелые металлы, здоровье человека, нефть, химические частицы.

Yaqinda XX asrning boshlarida har kuni daryolar, ko'llar va soylarga 2 million

tonnaga yaqin oqava suv oqib tushdi va bir litr oqib tushgan suv 8 litr toza suvni ifloslantirdi. Jahon suv resurslarini boshqarish sohasidagi vaziyat yaxshilanmayapti, bu aholi sonining o'sishi, sanoat va qishloq xo'jaligi rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Suv ifloslanishining asosiy sabablari va oqibatlarini qanday? Bu savolga quyida javob beramiz. Bilasizmi, har uch kishidan biri oqar suvga ega emas va har yili 3,5 millionga yaqin odam ichimlik suvi yetishmasligi yoki ifloslangan suvni iste'mol qilish oqibatida hayotdan ko'z yumadi. Mutaxassislarining fikricha, 2050- yilga borib 60 ta davlatda 7 milliardga yaqin odam suv tanqisligidan aziyat chekadi. Bu qo'rqinchli raqamlar, ammo suvning ifloslanishi mavzusi hali ham jamiyatda chetga surilgandek tuyulishi mumkin. Hatto odamlar bu kimyoviy birikmasiz sayyoramizda hayot bo'lmasligini unutgandek tuyulishi mumkin. Suvning ifloslanishi haqida gapirganda, turli omillar ta'sirida uning bakteriologik, kimyoviy va fizik xususiyatlari sohasida salbiy o'zgarishlar sodir bo'ladigan vaziyatni tushunamiz. Bunday holatga organik, noorganik (gazsimon, suyuq yoki qattiq holatda) va radioaktiv moddalarning kiritilishi sabab bo'lishi mumkin. Suvlarning normal fizik-kimyoviy tarkibining buzilishi issiqlik ta'siridan ham bo'lishi mumkin.

Suv ifloslanishining asosiy ta'siri inson salomatligiga. Sanoat chiqindilari odatda zararli elementlar va benzol, qo'rg'oshin va simob kabi kimyoviy moddalarni o'z ichiga oladi. Ushbu elementlar iste'mol qilinganda jonli saraton, yurak etishmovchiligi va tug'ma nuqsonlar kabi surunkali kasalliklarga olib kelishi mumkin. Zararli elementlardan tashqari, tif va vabo kabi endemiklar juda keng tarqalgan. Ular odatda kanalizatsiya, tagliklar kabi maishiy chiqindilardan kelib chiqadigan suvdagi bakteriyalardan kelib chiqadi. Noto'g'ri cho'zilish ham vabo va tifga yordam beradi. Suvning ifloslanishi kiruvchi moddalar kirganda sodir bo'ladi

suvga, suv sifatini o'zgartiradi va zararli atrof-muhit va inson salomatligi kuchli ta'sir ko'rsatadi. Suv muhim ahamiyatga ega ichimlik va boshqa rivojlanish uchun ishlatiladigan tabiiy resurs hayotimizdagi maqsadlar . Xavfsiz ichimlik suvi uchun zarur butun dunyoda inson salomatligi. Suv universal erituvchi hisoblanadi, suv infeksiyaning asosiy manbai hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) bergan ma'lumotlarga ko'ra 80% kasalliklar suv bilan yuqadi. Dunyodagi turli mamlakatlarda iste'moldagi suv JSST standartlariga javob bermaydi . 3,1% o'lim esa suvning gigiyenik va sifatizligi tufayli sodir bo'ladi. Maishiy va sanoat chiqindi suvlarini chiqarish, oqishi suv idishlaridan, dengiz chiqindilaridan, radioaktiv chiqindilardan va atmosfera cho'kishi suv ifloslanishining asosiy sabablari hisoblanadi. Utilizatsiya qilinadigan og'ir metallar va sanoat chiqindilari ko'llar va daryolarda to'planib, odamlar va hayvonlar uchun zararli ekanligini isbotlaydi. Sanoat chiqindilaridagi zararli moddalar kasallik keltirib chiqaruvchi asosiy sababdir. Immunitetni susaytirish, reproduktiv qobiliyatsizlik va o'tkir zaharlanishga olib keladi.

Suvni ifloslantiruvchi moddalar dengizni o'ldiradi ,ya'ni begona o'tlar, mollyuskalar, dengiz qushlari, baliqlar, qisqichbaqasimonlar va boshqalar inson uchun oziq-ovqat bo'lib xizmat qiladigan dengiz organizmlari suv ifloslanishi oqibatida nobud bolmoqda. Insektitsidlar kabi Ifloslanish va salomatlik o'rtasida ko'proq bog'liqlik mavjud bu global muammolardan biri hisoblanadi.

Okeanlar yer yuzidagi eng katta suv havzalaridir. Okeanlarning ifloslanishi dengiz hayvonlari va o'simliklar hayotiga halokatli ta'sir ko'rsatmoqda. Sanoat chiqindilari, neft va kimyoviy zarralar kabi zararli moddalar okeanlarga yillar davomida kirib kelgan va kirishda davom etmoqda. Okeanlarning ifloslanishi kislorod darajasining pasayishiga olib keladi va o'simliklar hayotining chirishiga

olib keladi. Bu o'z navbatida dengiz suvi sifatiga putur yetkazadi, bu esa okeandagi barcha hayot uchun kengroq ta'sirga olib keladi.

Okeanlar, daryolar, ko'llar va plyajlarda topilgan vayronalar va ifloslanishlarning aksariyati quruqlik manbalaridan keladi. Kanalizatsiya oqimi yovvoyi hayvonlar ichadigan yoki yashaydigan suvning mikrobial ifloslanishiga olib kelishi mumkin. Gullar kabi dengiz qushlari oziq-ovqat zanjirining yuqori qismida joylashganligi sababli ular iste'mol qiladigan baliq tarkibidagi barcha toksinlar va ifloslantiruvchi moddalarni o'zlashtiradi. Biologik to'qimalarda bioakkumulyatorli ifloslantiruvchi moddalar to'planadi. Ular tuxumda, sut emizuvchilarda esa sutda yuqishi mumkin. DDT insektitsidi qishloq xo'jaligida foydalanish uchun taqiqlangan, chunki u qushlarning tuxum qobig'ini yupqalashtiradi.

Ifloslanish suvda pH darajasining o'zgarishiga olib keladi, kislotali sharoitda yashay olmaydigan suv o'simliklarini o'ldiradi. Kimyoviy ifloslantiruvchi moddalar suvda to'planadi va o'simliklar ularni o'zlashtiradi. Suvda to'plangan dengiz qoldiqlari sirt yaqinida to'planib, o'simliklarning energiya uchun zarur bo'lgan quyosh nurini to'sib qo'yadi. Yorug'likning etishmasligi o'simliklarning glyukoza hosil bo'lishiga to'sqinlik qiladi, bu ularning o'sishini to'xtatadi. Oziq moddalarning ifloslanishi o'lik zonalarga olib kelishi mumkin. Bular suvda kislorod kam yoki umuman bo'lmagan joylar bo'lib, suvda yashovchi hayot yashay olmaydigan joylarni yaratadi. Yosunlarning gullashi baliq va boshqa hayvonlarni o'ldiradigan toksinlarni yaratishi mumkin. Gullash zaharli bo'lmasa ham, ular quyosh nuriga to'sqinlik qilib, baliq g'iloflarini to'sib qo'yish orqali suv hayotiga zarar etkazishi mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki , suvning ifloslanishi global muammo bo'lib, jahon hamjamiyati tomonidan bugungi kungacha o'z yechimini topmay kelmoqda. Ifloslangan suv eng yomon global muammolarni keltirib chiqarmoqda. Asosiy suv manbalari ifloslanish - bu maishiy va qishloq xo'jaligi chiqindilari, aholi sonining ko'payishi, pestitsidlar va o'g'itlardan ortiqcha foydalanish va urbanizatsiya hisoblanadi. Bakterial, virusli va parazit kasalliklar ifloslangan suv orqali tarqaladi va inson salomatligiga ta'sir qiladi. Chiqindilarni to'g'ri yo'q qilish tavsiya etiladi va maxsus tizim yordamida chiqindilar daryoga kirishdan oldin tozalanishi kerak. Ta'lim va ma'rifiy dasturlarni tashkil qilish kerak , ifloslanishini qat'iy nazorat qilish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari” P.S.Sultonov «Musiq» nashriyoti Toshkent -2007
2. <https://medium.com/@darkenergyarticles/water-pollution-causes-effects-and-prevention-how-to-take-care-of-water-purity-bcc8129b05c5>
3. Alrumman SA, El-kott AF, Kehsk MA. Suvning ifloslanishi: Manba va davolash. Amerika atrof-muhit jurnali Muhandislik. 2016;6(3):88-98.
4. Briggs D. Atrof muhitning ifloslanishi va global kasallik. Britaniya tibbiy byulleteni. 2003;68:1-24

THE PROGRESS OF SCIENCE JOURNAL

5. Currie J, Joshua GZ, Ketrin M va boshqalar. Ifloslangan ichimlik suvi va chaqaloq salomatligi. Kanada iqtisodiyot jurnali. 2013;46(3)

6. <https://thegeoroom.co.zw/environmental-studies/water-pollution-degradation-causes-effects-prevention/>